

KIRJALLINEN KYSYMYS 95/2013 vp

ILO:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan sopimuksen nro 169 ratifioiminen

Eduskunnan puhemiehelle

Suomi on allekirjoittanut vuonna 1989 kansainvälisen työjärjestön ILO:n alkuperäis- ja heimokansojen oikeuksia koskevan sopimuksen nro 169. Suomessa sopimus koskee saamelaisia.

Suomi on allekirjoittanut myös 1998 voimaan tulleen Euroopan neuvoston Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan yleispuitesopimuksen.

Lisäksi Suomi on allekirjoittanut YK:n julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista vuonna 2007, 142 muun maan kanssa. Tämä julistus laadittiin, koska alkuperäiskansojen oikeudet eivät ole edenneet jäsenmaissa tyydyttävästi sitoumuksista ja sopimuksista huolimatta.

Tammikuussa 2012 Euroopan neuvosto vaati oman sopimuksensa seurannan yhteydessä Suomelta välittömiä toimia ILO:n sopimuksen ratifioimiseksi, saamelaisten kotiseutualueen maa-aluekysymyksen ratkaisemiseksi, toimivan dialogin aikaansaamiseksi saamelaiskäräjien kanssa, saamen kielen häviämisen pysäyttämiseksi sekä saamelaisten osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi päätöksenteossa.

Asia ei ole vain Suomen sisäinen. Maailmassa on yli 5 000 alkuperäiskansaa ja yli 370 miljoonaa johonkin alkuperäiskansaan kuuluvaa ihmistä, joista monet ovat alistettuja ja elävät köyhyydessä eri puolilla maailmaa. Erityisesti alkuperäiskansojen alueilla olevien luonnonvarojen käyttöönotto johtaa usein ongelmiin. Esimerkik-

si monet patohankkeet, kaivoshankkeet ja metsäteollisuus voivat aiheuttaa alkuperäiskansoille suuria ongelmia ja heidän kansainvälisin sopimuksin vahvistettujen oikeuksiensa loukkauksia.

ILO:n sopimuksen allekirjoittamisesta on kulunut 24 vuotta. Toisista maista, joissa asuu saamelaisia, Norja on ratifioinut sopimuksen ja Ruotsi on tekemässä sen pian.

Suomi ei voi väistää vastuutaan kansainvälisen alkuperäiskansojen suojelun suhteen ja jatkuvasti jättää noudattamatta allekirjoittamiaan ihmisoikeussopimuksia.

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi ratifoida ILO:n sopimus nro 169.

Hallitus on 12.12.2012 tehnyt saamelaisasioita koskevat linjaukset, joista yhtenä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti työtä ILO 169 -yleissopimuksen ratifioimisesteiden poistamiseksi. Hallituksen linjauksiin ei kuitenkaan sisälly mainintaa aikatauluista.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Milloin hallitus aikoo tehdä edellä mainitut toimenpiteet ja ratifoida sopimuksen ja

ehditääkö ratifiointi suorittaa ennen vaalikauden päättymistä?

KK 95/2013 vp — Silvia Modig /vas

Helsingissä 20 päivänä helmikuuta 2013

Silvia Modig /vas

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Silvia Modigin /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 95/2013 vp:

Milloin hallitus aikoo tehdä edellä mainitut toimenpiteet ja ratifioida sopimuksen ja

ehditäänkö ratifiointi suorittaa ennen vaalikauden päättymistä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti ratifioida hallituskauden aikana vuonna 1989 pidetyn 76. Kansainvälisen työkonferenssin (ILO:n) hyväksymä itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus nro 169.

Hallituksen 22.3.2012 hyväksymään kansalliseen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaan vuosille 2012—2013 (OMML 18/2012) on otettu saamelaisten osallistumisoikeuksien vahvistamista koskevia hankkeita. Niiden tavoitteena on kehittää saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana erityisesti selkeyttämällä lainsäädäntöä saamelaisten oikeudesta osallistua saamelaisten kotiseutualueella olevien valtion maa- ja vesialueiden käyttöä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.

Saamelaisasioiden yhteensovittamisesta vastaavana ministerinä oikeusministeriö on selvittänyt yleissopimuksen ratifiointin oikeudellisia edellytyksiä ja ratifiointin esteiden poistamista muille ministeriöille ja saamelaiskäräjille suunnatulla lausuntokierroksella alkuvuodesta 2012 (OM mietintöjä ja lausuntoja 39/2012). Lausun-

topalautteen perusteella valtaosa ministeriöistä ei pidä yleissopimuksen ratifiointia hallinnonalan osalta ongelmallisena.

Hallitus käsitteli iltakoulussaan 12.12.2012 hallitusohjelmaan kirjattujen saamelaisiin liittyvien hankkeiden tilannetta. Tuolloin hallitus mm. linjasi, että työtä alkuperäiskansoja koskevan ILO-sopimuksen ratifiointiesteiden poistamiseksi jatketaan oikeusministeriön johdolla muiden vastuuministeriöiden ja saamelaiskäräjien välisenä yhteistyönä. Tämän yhteydessä on tarkoitus käydä avointa vuoropuhelua ILO-sopimuksen tarkoituksesta ja merkityksestä.

Hallitus linjasi myös, että maa- ja metsätalousministeriö asettaa työryhmän valmistelevaan saamelaisten osallistumisoikeuksien lisäämistä valtion maa- ja vesialueiden käyttöä koskevassa päätöksentekomenettelyssä. Samalla otettaisiin huomioon muun paikallisen väestön osallistumismahdollisuudet. Tarvittavat säännökset otettaisiin Metsähallitusta koskevaan organisatiolainsäädäntöön.

Linjausten mukaan hallitus pitää tärkeänä, että saamelaisasioita valmistelevat työryhmät ja muut valmisteluelimet kuulevat laajasti myös saamelaisten kotiseutualueella asuvia eri osapuolia.

Saamelaisten osallistumisoikeus päätöksentekoon heitä alkuperäiskansana koskevissa asioissa on yleissopimuksen kannalta keskeistä. Erityisesti maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön ja oikeusministeriön toimialojen lainsäädännön kehittäminen on tässä suhteessa avainasemassa. Lähtökohtana on pidetty, että kukin ministeriö huolehtii omalla toimialallaan tarvittavista toimenpiteistä ja että sen enempää valtion kuin yksityisten henkilöidenkään maa- ja vesialueiden omistus- ja käyttöoikeuksiin saamelaisten kotiseutualueella ei puututa miltei osin.

Oikeusministeriö on omalta osaltaan asettanut työryhmän selvittämään muun ohella mahdollisuuksia tarkistaa saamelaiskäräjistä annetussa laissa viranomaisille säädetyn neuvotteluvuorituksen sisältöä. Maa- ja metsätalousministeriö on ollut hallituksen iltakoululinjauksen mukaisesti

asettamassa työryhmää valmistelemaan Metsähallitusta koskevan lainsäädännön kehittämistä.

Hallitus pitää tärkeänä saamelaisten oikeuksien kehittämistä, ja hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on edelleen sopimuksen ratifiointi.

Helsingissä 12 päivänä maaliskuuta 2013

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 95/2013 rd undertecknat av riksdagsledamot Silvia Modig /vänst:

När tänker regeringen vidta ovan nämnda åtgärder och ratificera konventionen och

hinner man med ratificeringen innan valperioden går ut?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Målet för statsminister Jyrki Katainens regering är att i enlighet med regeringsprogrammet under regeringsperioden ratificera den konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande stater som antogs vid den Internationella arbetsorganisationens (ILO) 76. konferens år 1989.

I regeringens 22.3.2012 antagna handlingsplan för grundläggande och mänskliga rättigheter för åren 2012—2013 (OMML 18/2012) har tagits in projekt som stärker samernas rättigheter att delta. Dessa syftar till att utveckla samernas rättigheter som ursprungsfolk särskilt genom att förtydliga lagstiftningen om samernas rätt att delta i planeringen av och beslutsfattandet i fråga om användningen av statens mark- och vattenområden inom samernas hembygdsområde.

Som det ministerium som ansvarar för samordningen av sameärenden har justitieministeriet utrett de rättsliga förutsättningarna för en ratificering av konventionen och ett undanröjande av hindren för en ratificering genom en remiss rikstad till övriga ministerier och sametinget i början av år 2012 (JM betänkanden och utlåtanden 39/2012). Utifrån remissvaren anser merparten

av ministerierna att ratificeringen av konventionen inte är problematisk med hänsyn till deras förvaltningsområden.

Regeringen behandlade vid sin aftonskola 12.12.2012 situationen för de i regeringsprogrammet inskrivna projekten som är förknippade med samer. Regeringen stakade då bl.a. ut en linje enligt vilken arbetet för att undanröja hindren för att ratificera ILO-konventionen om ursprungsfolk fortsätter under justitieministeriets ledning som ett samarbete mellan övriga ansvarsministerier och sametinget. I samband med detta är avsikten att föra en öppen dialog om ILO-konventionens syfte och betydelse.

Regeringen stakade också upp en linje enligt vilken jord- och skogsbruksministeriet tillsätter en arbetsgrupp för att bereda en utökning av samernas deltagande i beslutsförfarandet för användningen av statens mark- och vattenområden. Samtidigt beaktas möjligheterna för den övriga lokalbefolkningen att delta. De behövliga bestämmelserna tas in i organisationslagstiftningen för Forststyrelsen.

Enligt linjedragningen anser regeringen det vara viktigt att de arbetsgrupper som bereder sameärenden och andra beredningsorgan omfattande hör olika parter som bor inom samernas hembygdsområde.

Samernas rätt till deltagande i beslutsfattande i ärenden som rör dem som ursprungsfolk är central med hänsyn till konventionen. Utvecklande av lagstiftningen inom förvaltningsområdena för särskilt jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet och justitieministeriet är i detta hänseende i nyckelställning. Man har ansett att vart och ett ministerium inom sitt eget förvaltningsområde sörjer för de behövliga åtgärderna och att man inte dess mera till någon del ingriper i ägan-

de- och användningsrättigheterna för varken statens eller privatpersoners mark- och vattenområden.

Justitieministeriet har för egen del tillsatt en arbetsgrupp för att utreda bl.a. möjligheterna att revidera innehållet i den i sametingslagen för myndigheterna föreskrivna förhandlingsskyldigheten. Jord- och skogsbruksministeriet står i be-

råd att i enlighet med linjedragningen i regeringens aftonskola tillsätta en arbetsgrupp för att bereda en utveckling av lagstiftningen om Forststyrelsen.

Regeringen finner det viktigt att utveckla samernas rättigheter och i enlighet med regeringsprogrammet är målet fortsättningsvis att ratificera konventionen.

Helsingfors den 12 mars 2013

Justitieminister Anna-Maja Henriksson